

Pomen likovnosti za arhitekturni prostor

The significance of art on architectural space

doktorska disertacija
mentor: prof. dr. Igor Kalčič

Disertacija poizkuša s pomočjo stroja Kozmosa dokazati enotnost sveta, še toliko bolj pa likovnega sveta. Dokazuje stroj umetnosti oblikovanja prostora, ki posnema pravzorec urejenosti Kozmosa. Poudarja kompleksnost razmisleka o arhitekturnem prostoru in arhitekturno oblikovanje opredeljuje kot enovito, nedeljivo celoto. Na arhitekturo in na pomen likovnosti za njeno izoblikovanje, gleda z zornega kota le navidezne ločenosti entitet, ki soustvarjajo arhitekturni prostor.

Razumevanje arhitekture kot »kozmične umetnosti« sloni na predpostavki, da obstaja univerzalni red v urejenosti sveta. Sklepanja izhajajo iz logične ureditve Kozmosa, ki predstavlja model za delovanje vseh entitet, ki ga soustvarjajo. Takšno razumevanje stvarnosti vodi do sistema soodvisnih diad in dokaza, da dobra arhitektura sloni na zbiru soodvisnih dvojic, ki tvorno podpirata ena drugo. Uravnoveženje posameznih entitet vpliva tudi na oblikovanje kakovostnega arhitekturnega prostora.

Izhodišča

Arhitektura ni le znanost, tudi ni eksaktna znanost. Umetnost stavbarstva naj bi bila specifično določena organizacija heterogenih, tudi protislovnih si elementov. Arhitekturno oblikovanje gre razumeti kot organiziranje entitet, ki so na nek način enakovredne (ne pa enake) v svoji različnosti. Uskladitev nesoglasij – protislovij predstavlja eno največjih težav in hkrati draž arhitekturnega oblikovanja. Arhitektura (in z njo urbanizem) kot reguliranje protislovij, zajema vse ravni: od likovno-prostorskega reda do regulacije družbe.

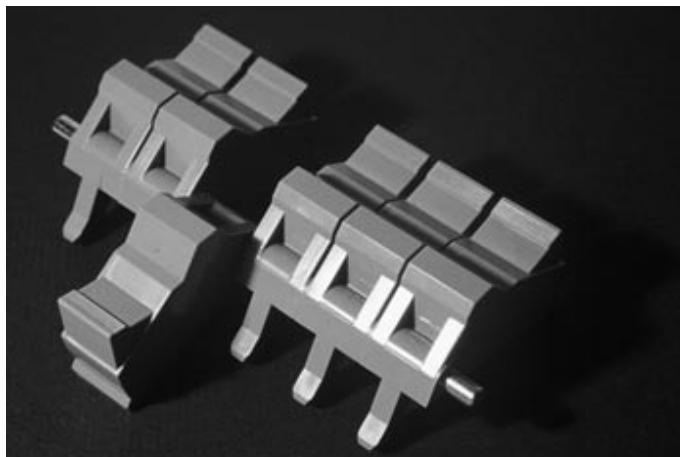
Arhitekture kot kompleksne celote ne moremo preprosto reducirati na kakovost njenih sestavnih delov, ne da bi podrli (harmoničen) stroj celote. Lahko jo sicer na tak način poizkušamo analizirati, ne more pa vsak od njene celote ločen del, kot arhitektura, v isti pojavnih obliki nastopati kot samostojen in samozadosten. To velja tudi za likovno-oblikovalsko komponento, ki kot soodvisen del, v isti obliki, izven arhitekture ne more obstajati, seveda pa lahko obstaja v neki drugi pojavnih obliki znotraj drugih vrst likovne umetnosti.

Namen

Namen disertacije ni analiziranje posameznih pojmov, spremenljivk, ki soustvarjajo arhitekturni prostor, temveč le globalen pogled na njeno kompleksnost, iskanje globalnega stroja, ki omogoča njen obstoj, pri čemer je naglašen pomen likovnega mišljenja, oblikovanja, likovne artikulacije prostora. Iskanje sorodnosti, sorazmernosti, razmerja med strojem arhitekture in Kozmosa, predvsem pa iskanje analogij, ki pripeljejo do njene razčlemba, se izkaže kot smiselno tudi z vidika formalne analogije, kot specifične oblike analogije, ki se pojavlja v likovni umetnosti kot način in zakon likovne ustvarjalnosti.

Vprašanja na katera disertacija odgovarja

Disertacija poizkuša ponovno opredeliti obstoj in pomen likovnosti za oblikovanje arhitekturnega prostora. Odgovarja na vprašanje, kaj soustvarja arhitekturni prostor in v kolikšni meri je likovno razmišljanje pomembno za njegovo izoblikovanje.

Slika 1: Kakovostno zasnovan arhitekturni prostor je hkrati tudi likovna kompozicija, za katero veljajo tudi likovno-prostorske zakonitosti. Razmislek o oblikovanju prostora bi moral zajemati tudi razmerja oziroma odnose med posameznimi sklopi, ki sestavljajo arhitekturno kompozicijo, pa tudi razmerja znotraj posameznih sklopov (posameznih elementov), predvsem pa razmerje do celote in do človekovih duhovnih razsežnosti.

An architectural space of high quality is simultaneously an artistic composition, to which also artistic – spatial rules apply. Thinking about spatial design should also include proportions and relations between particular elements that structure architectural composition, but also relations within particular elements and above all, relations to the entirety and human spiritual limits.

Slika 2: Preoblikovanje in vzpostavitev novih odnosov med elementi. *Redesign and establishment of new relations between elements.*

Način proučevanja

Vedno znova umerjen, uravnotežen, dinamičen sistem, ki omogoča obstoj sveta, apliciramo na polje arhitekturnega oblikovanja, na umetnost stavbarstva kot logično urejenega sistema na eni strani, hkrati pa tudi na večnost umetniške komponente arhitekture kot njenega jedra. Univerzalni red, ki poganja veselje, velja tudi za arhitekturo. Neodvojljivi, nasprotno predznačeni elementi dvojic, delujejo na podlagi akcije in reakcije, kot soodvisne, sorazmerne entitete sveta, s tem pa tudi arhitekture. Analogno sklepanje, ki izhaja iz razmerij v kozmosu, v razmerju (do) katerega obstaja tudi človek in v merilu katerega obstaja vsaka dobra arhitektura, pomaga potrditi sicer nesporen obstoj likovne komponente znotraj umetnosti oblikovanja prostora. Tudi zato, ker človek naravni red prilagaja svojim potrebam in ker naj bi bila arhitektura ukrojena po meri človeka, je analogija arhitekture in urejenega kaosa logična, predvsem pa merodajna za razmislek o komponentah, ki ustvarjajo arhitekturni prostor.

Splošno izhodišče, ki ga predstavlja Kozmos, deskripcijo pojavnega sveta, podkrepljujejo in pojasnjujejo konkretna likovna dela, ki pa v večini primerov ne obstajajo kot zasnova arhitekturnega prostora, čeprav bi nekatera to lahko tudi postala. Takšen izbor slikovnega materiala v obratni smeri dokazuje enotnost likovnega sveta, hkrati pa kaže tudi na specifičnost oblikovanja arhitekturnega prostora.

Hipoteze

Med posameznimi pravilno izbranimi spremenljivkami, ki dejansko soustvarjajo arhitekturo, obstajajo bodisi vzrok in pogojenost in/ali soodvisnost. Medsebojno odvisni entiteti, ki soustvarjata arhitekturo, sta lahko v sorazmerju ali v obratnem sorazmerju. Likovna komponenta znotraj arhitekturnega oblikovanja ne more delovati ločeno od ostalih spoznanj in brez njih v takšni pojavnih oblikah tudi ne more obstajati. Proučevanje naj bi ovrglo hipotezo, da likovno razmišljanje ne soustvarja arhitekturnega prostora.

Rezultati

Za arhitekturo velja, da so nasprotja in njihovo uravnovešanje gonilo sprememb, vsekakor pa izhodišče oblikovanja, tudi v primeru, da tega ne bi želeli. Disertacija ugotavlja, da je kompleksno likovno znanje pomembno za izobrazbo bodočih ustvarjalcev na področju arhitekture, saj jo pomaga brati, analizirati, razumeti in s tem snovati. Dokazuje, da širši likovno-oblikovalski razmislek predstavlja enega izmed temeljev za oblikovanje kakovostnega arhitekturnega prostora. Očiten ponavljajoči se vzorec kozmosa vse do najmanjšega merila nakazuje soodvisnost polariziranih spremenljivk, ki predstavljajo ogrodje arhitekture kot znanosti, umetnosti (in filozofije) in hkrati že potrjuje tezo, da je likovnost kot ena izmed elementov v dvojici, neločljiv sestavni del arhitekture. Arhitektura je popolna tvorba le v primeru, da vključuje tudi likovno komponento. Ko taka ni, služi le kot primer, kakšna naj ne bi bila.

V kakovostni arhitekturi kot enoviti celoti, se likovnost, likovno razmišljanje, kažeta kot tista elementa, brez katerih ni umetnosti oblikovanja prostora – arhitekture, ne predstavljata pa edine naloge, ki jo mora snovalec arhitekture rešiti. Likovnost znotraj

arhitekturnega oblikovanja tudi ni in ne more biti sama sebi namen, temveč obstaja le kot del celote, ki jo sestavlja tudi namembnost predmeta likovne obdelave, ki zahteva likovni razmislek o celoti in o delih te celote. V procesu oblikovanja prostora dejansko ni ločnice med likovnim razmišljanjem in celovitim procesom. To velja za katero koli zvrst likovne umetnosti, a je navidezno ločeno le (predvsem) pri arhitekturnem načrtovanju.

Z likovnim mišljenjem kot »sprožilnim momentom« se lahko pokaže tudi nova možnost obstoja arhitekturnega prostora, s tem pa tudi »duhovnega prostora« in obstoja človeka. Proces ustvarjalnega preoblikovanja in posledično produkt, ki ga ponuja arhitekturni prostor, lahko uporabniku ponuja nov model razumevanja sveta in s tem organizacije prostora, v najboljšem primeru pa tudi nov način bivanja.

Tehtanje različnih vidikov in iskanje modificiranih rešitev v procesu izoblikovanja arhitekturnega prostora predstavlja način razmišljanja, ki v sinergiji z likovnim načinom razmišljanja lahko privede do optimalno oblikovanega arhitekturnega prostora. Likovno mišljenje torej ni le integralni del načrtovalskega procesa, je več kot to, je ustvarjalni proces sam. Sama likovnost pri tem ponuja širši izbor možnih odgovorov na oblikovanje prostora, s čimer nudi dobro izhodišče njegovemu dokončnemu izoblikovanju glede na danosti, zahteve in potrebe. Likovno oblikovanje seže prav v jedro obstajanja arhitekture, ki brez njega (vsaj v svoji najboljši pojavnih obliki) ne more obstajati.

Slika 3: Predmet in njegovo različno videnje. Zaznava je odvisna od posameznikove in družbene zavesti, predstave o določeni entiteti, od zornega kota gledanja, predvsem pa od tega, kaj želimo spoznati, »videti« in uporabiti.

The object and different perceptions. Perception depends on the individuals and social consciousness, images of a given entity, viewpoint, but above all, by what we wish to learn, "see" or use.